

XVIII међународни научни скуп Правнички дани –
„Проф. др Славко Царић“

ПРАВО И ДРУШТВО
У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ

XVIII international scientific meeting Legal days –
„Prof. Slavko Carić, PhD“

LAW AND SOCIETY
IN TIMES OF PANDEMIC

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

The University of Business Academy in Novi Sad
The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Нови Сад, 24. септембар 2021.

Зборник радова са XVIII међународног научног скупа
Правнички дани – „Проф. др Славко Царић“
„ПРАВО И ДРУШТВО У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ“
24. септембар 2021. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Мирко Кулић, редовни професор
Др Милан Почуча, редовни професор
Др Владимир Козар, редовни професор
Др Милош Марковић, редовни професор
Др Јелена Матијашевић, редовни професор
Др Предраг Мирковић, ванредни професор
Др Дарко Голић, ванредни професор
Др Гордана Бејатовић, ванредни професор
Др Ненад Бингулац, ванредни професор
Др Сања Шкорић, ванредни професор
Др Јоко Драгојловић, доцент
Др Маријана Младенов, доцент
Др Марко Станковић, доцент

За издавача:

Др Мирко Кулић, *редовни професор*

Уредник:

Др Мирко Кулић, *редовни професор*

Штампа:

НС Мала Књига+, Нови Сад

Тираж: 150

ISBN 978-86-86121-45-5

Научни одбор:

ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ – председник Научног одбора
Декан Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ
Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република
Србија

ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ
Ректор Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду и ванредни професор Факултета тахничких
наука, Универзитета у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА
Продекан за науку и развој и шеф Грађанскоправне катедре на Правном факултету
за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду
| Република Србија

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ
Продекан за наставу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и
правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ
Продекан за међународну сарадњу и доцент на Правном факултету за привреду и
правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДУШАНКА ЂУРЂЕВ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ
Шеф катедре кривичноправних наука Руске академије за адвокатуру и нотаријат |
Руска Федерација

ПРОФ. ДР НЕДЕЉКО СТАНКОВИЋ
Ректор Европског универзитета Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

АКАДЕМИК ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ
Председник Основног суда у Котору | Република Црна Гора

АКАДЕМИК ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ
Судија Врховног суда Црне Горе | Република Црна Гора

АКАДЕМИК DR WOLFGANG ROHRBACH
St. Elizabeth University of Health and Social Sciences | Austrija

PROF. DR VANO TSERTSVADZE
Georgian Institute of Public Affairs | Gruzija

ПРОФ. ДР МАРТА ГЕРЕГ
Декан Правног факултета у Сегедину | Мађарска

ПРОФ. ДР РУДИКА ГМАЈНИЋ

Професор на Медицинском факултету у Осијеку и члан Хрватске академије
медицинских наука | Република Хрватска

ДОЦ. ДР ЈАН ЈАНАЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република
Словачка

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република
Словачка

ПРОФ. ДР НЕЂО ДАНИЛОВИЋ

Редован професор Универзитет Никола Тесла у Београду и председник
међународног удружења методолога друштвених наука у Београду | Република
Србије

ДОЦ. ДР АЛБИНА АБИДОВИЋ

Доцент на Европском универзитету Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

ПРОФ. ДР ЗОРАН ФИЛИПОВСКИ

Проректор за међународну сарадњу, Интернационални „Vision”
Универзитет | Северна Македонија

PROF. DR ALEXIOS PANAGOPOULOS

University neapolis paphos Cyprus master studys in public law and
administration | Kiparska Republika

ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ

Шеф кривичноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР МЕДОВИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР САЊА ШКОРИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Организациони одбор:

ДОЦ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ - председник Организационог одбора

ПРОФ. ДР ИВАН ЈОКСИЋ

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА СТОЈШИЋ ДАБЕТИЋ

ПРОФ. ДР НЕНАД БИНГУЛАЦ

ДОЦ. ДР НЕНАД СТЕФАНОВИЋ

ДОЦ. ДР МАРКО СТАНКОВИЋ

ДОЦ. ДР ДАЛИБОР КРСТИНИЋ

ДОЦ. ДР МАЈА СУБОТИН

ДОЦ. ДР ВЛАДИМИР ШЕБЕК

МСР ИСИДОРА МИЛОШЕВИЋ

МСР АЊА КОПРИВИЦА

МСР СТЕФАН ДИТРИХ

МСР МАРА ДЕСПОТОВ

МСР ТАМАРА КРСТИЋ

Секретар:

МСР АЊА КОПРИВИЦА, асистент

Др Владимир Козар, редовни професор
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Сагу
Универзитет Привредна академија у Новом Сагу
e-mail: kozarv@pravni-fakultet.info

КОМПЕНЗАЦИЈА КАО НАЧИН РЕШАВАЊА ДУЖНИЧКО- ПОВЕРИЛАЧКИХ ОДНОСА ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ

Апстракт:

У раду су анализирани законске одредбе, ставови судске праксе, као и мишљења правне науке, о предвиђању и изражавања као начину престанка обавеза, без уложања новца. Приказани су оштри услови компензације из облигационе права, као и концепти законски дозвољеног и ограниченог предвиђања у стечајном поступку. Извршена је компаративна анализа оштрих услова предвиђања по правилима облигационе права и посебних услова за отварање права на предвиђање и изражавања у стечајном поступку, укључујући и одређене ставове о стечајном праву на предвиђање ако су рачуни дужника у блокади. Поред одредаба материјалног права, предмет изражавања су и уговор ради предвиђања и компензациона иницијатива, као процесни инструменти. Компензација као начин решавања дужничко-поверилачких односа посебно додија на значају због смањене ликвидности привредних субјеката у оштрам условима постојања услед пандемије.

Кључне речи: компензација и изражавања; уговор ради предвиђања; компензациона иницијатива; стечај.

УВОД

Предвиђање потраживања (компензација) представља један од начина престанка обавеза, који је регулисан Законом о облигационим односима-ЗОО.¹⁾ Одређена процесно-правна правила, која се односе на приговор ради предвиђања и компензациону противтужбу, садржи и Закон о парничном поступку-ЗПП.²⁾

Сам назив компензација настао је од латинске речи *compensatio*, која у преводу значи „изједначавање“, што указује да је компензација била добро позната и у римском праву, иако се не зна тачно време настанка овог начина престанка облигација.³⁾ У римском праву је за компензацију важило правило да: „Ако поверилац дугује своме дужнику, па се од потраживања одбије дуг, потраживање се смањује на преостали износ, што доводи до гашења мање облигације.“⁴⁾

1) Службени лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, Службени лист СРЈ, бр. 31/93, 22/99, 23/99, 35/99, 44/99, Службени лист РС, бр. 18/2020, чл. 336-343.

2) Службени лист РС, бр. 72/2011, 49/2013 (Одлука Уставног суда), 74/2013 (Одлука Уставног суда), 55/2014, 87/2018, 18/2020

3) Радованов, А. и Данојлић, М. (2015). Компензација као начин престанка облигација. *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, 75(9), стр. 432.

4) Стојчевић, Д. (1970). *Римско приватно право*. Београд: Савремена администрација, стр. 217.

Пребијање је сурогат испуњења обавеза с пуним правним дејством, као да је извршена исплата оба потраживања која су међусобно пребијена.⁵⁾ „Да нема компензације прво би дужник морао да исплати свој дуг повериоцу у целости, а онда би поверилац исплатио свој дуг дужнику у целости. Компензацијом се ова трансакција скраћује тако што се исплаћује само разлика која постоји између ова два потраживања, а ако разлике нема тада се облигација гаси између повериоца и дужника узajамним пребијањем.”⁶⁾

Пребијање потраживања посебно добија на значају када је једна од странака у облигационом односу у стечају, када се примењују и посебна правила из стечајног законодавства. Значај ове установе у пракси, посебно из угла поверилаца је велики, јер се повериоцу омогућава да коришћењем пребијања у целости наплати своје потраживање мимо стечајних исплатних редова, и независно од износа расположивих средстава у стечајној маси, чиме се из разлога правичности одступа од колективног намирења као законом утврђеног циља стечајног поступка, и од начела паритета, односно сразмерног намирења стечајних поверилаца. За разлучног или заложног повериоца закон предвиђа посебне погодности, као што је право да се у случају продаје оптерећене имовине надмеће и пребије своје обезбеђено потраживање са купопродајном ценом, за случај да је он најбољи понудилац (*credit bidding*), с тим што ово право може користити код свих метода продаје, дакле и када се имовина која је предмет разлучног, односно заложног права, продаје непосредном погодбом.⁷⁾

Актуелност теме овог рада нарочито ће доћи до изражаја у промењеним условима пословања у свету после пандемије COVID-19, када ће привредни субјекти бити принуђени да у једном периоду своје обавезе више измирују компензацијом, све док нови извори раста не дају позитивне ефекте на ликвидност.

1. ОПШТИ УСЛОВИ ЗА КОМПЕНЗАЦИЈУ КАО НАЧИН ПРЕСТАНКА ОБАВЕЗА

ЗОО, као један од осталих начина престанка обавеза, у чл. 336-343 регулише институт под насловом «Пребијање (компензација)», користећи оба термина као синониме. У правној науци истиче се да је компензација, у ствари, врста исплате.⁸⁾ Два потраживања се међусобно потиру и тиме укидају. У потпуности престају само у случају да су једнаке по обиму, а уколико то нису, гаси се само обавеза мања по обиму, а већа обавеза се смањује за износ мање.⁹⁾ „На тај начин долази до трансформације односа у којем су оба субјекта истовремено и повериоци и дужници, у правно (и фактички) мање сложен однос у којем постоји само један поверилац и један дужник, јер се сада само дужник обавезе која је пре компензације била већа

5) Мићовић, М. (2010). Пребијање потраживања у стечајном поступку. *Правни живоић*, 541(11), стр. 232.

6) Радованов, А. (2009). *Облигационо право, ојшии гео*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосудје, стр. 77.

7) Đukić Mijatović M. & Kozar, V. (2021). The Protection of the Preemptive Rights of Separate and Pledge Creditors in the Case of Sales of Encumbered Property by a Direct Agreement. *LAW - theory and practice*, 1, p. 4

8) Перовић, С. (1986). *Облигационо право*. Београд: НИУ Службени лист СФРЈ, стр. 131.

9) Радованов, А., *Облигационо право, ојшии гео*, стр. 79.

по обиму и даље налази у положају дужника. Ово се односи како на главну обавезу, тако и на споредне обавезе (нпр. јемство).¹⁰⁾

Пребијање или компензација је супститут испуњења обавеза са правним дејством обострано исплаћених потраживања. Ради се о узајамним облигацијама, где су иста лица у различитим улогама - у једној облигацији одређено лице је у улози дужника, а у другој оно је у улози повериоца. Такав је случај, када дужник постане поверилац свог дужника, односно када поверилац постане дужник свог повериоца. Није неопходно да обе облигације потичу из истог извора, да имају исти основ, да су настале истовремено, па ни да су исте вредности. Сврха пребијања јесте поједностављење поступка испуњења узајамних облигација чиме се настоји избећи двоструко плаћање. Најчешће се ради о два новчаним обавезама, где је компензација средство њиховог регулисања без употребе готовог новца.¹¹⁾

Закон предвиђа опште услове пребијања.¹²⁾ Дужник може пребити потраживања која има према повериоцу са оним што овај потражује од њега, ако оба потраживања гласе на новац или друге заменљиве ствари истог рода и исте каквоће и ако су оба доспела. Дакле, постоје три законска услова који морају бити кумулативно испуњења да би настало пребијање, а то су: узајамност, истородност и доспелост. Ови општи услови који су потребни за компензацију наводе се и у правној науци. Поред наведених услова, компензацибилност је четврти услов за компензацију, што значи да потраживања морају бити подобна да уопште престану компензацијом, јер нека потраживања, иако задовољавају све наведене законске опште услове, не могу да се угасе на основу компензације.¹³⁾ У нашој правној науци и судској пракси ликвидност узајамних потраживања (да су неспорна, како у погледу основа, тако и у погледу износа) не тражи се као услов за пребијање.¹⁴⁾ У случају спора о постојању потраживања истакнутог у пребој, одлуку доноси суд у парничном поступку.¹⁵⁾

Пребијање не настаје чим се стекну услови за то, него је потребно да једна страна изјави другој да врши пребијање. Међутим, после изјаве о пребијању сматра се да је пребијање настало оног часа када су се стекли услови за то.¹⁶⁾ Дакле, последице пребијања делују *ex tunc*¹⁷⁾ - од тренутка сусрета узајамних, истородних и доспелих потраживања у времену, а то је дан доспелости потраживања са каснијим роком доспећа.¹⁸⁾ Дуг се може пребити са застарелим потраживањем само ако оно још није било застарело у часу кад су се стекли услови за пребијање,¹⁹⁾ што значи да потраживање које је раније доспело није било застарело у моменту доспелости потраживања са каснијим роком доспећа, иако је било застарело у време давања изјаве о пребијању ван стечаја или уз пријаву потраживања у стечајном поступку, односно

10) Радованов, А. и Данојлић, М. *op. cit.*, стр. 435.

11) Јовановић – Zattila, М. и Чоловић, В. (2007). *Стечајно право*. Београд: Досије, стр. 75.

12) ЗОО, чл. 336.

13) Ђорђевић, Ж. и Станковић, В. (1986). *Облигационо право*. Београд: Научна књига, стр. 693.

14) *Ibid.*, стр. 693.

15) Testen, F. (1984). *Pobot v pravdi. Pravnik, 1-2*, str. 14.

16) ЗОО, чл. 337.

17) Ćiraković, B. i Šimić, Ž. (2019). *Prijeboj kao institut građanskog i trgovačkog prava*. Zagreb: Pravosudna akademija, str. 35.

18) Козар В. (2008). Пребијање потраживања у парницама поводом стечаја и ликвидације. *Раднојравни саветник*, 6, стр. 53-69.

19) ЗОО, чл. 339.

у време подношења компензационе противтужбе или приговора ради пребијања. Следи закључак да се може пребити застарело потраживање стечајног повериоца, које је раније доспело, ако није било застарело у моменту доспелости противпотраживања стечајног дужника, иако је било застарело у време давања изјаве о пребијању уз пријаву потраживања. Дакле, наш законодавац се определио за владајуће схватање цивилистике савременог доба, да се застарела потраживања начелно не могу пребити, уз изузетке у одређеним случајевима.²⁰⁾

Након изјаве о пребијању, појтраживање зашезне камати најчешће доводи до сиорова. У судској пракси, заузети су ставови у вези дејства комјензације на зашезну камату. После изјаве о пребијању ставира се да је оно настјуйило оноја часа када су се међусобна појтраживања у времену сусрела. Сиоја и зашезна камата престаје да шече не од даше изјаве о пребијању, већ од дана сусрета шражбина.²¹⁾

2. ПРИГОВОР РАДИ ПРЕБИЈАЊА И КОМПЕНЗАЦИОНА ПРОТИВТУЖБА У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Поред материјално-правног дејства пребијања које се огледа у престанку обавезе, значајна је и процесно-правна димензија института пребијања – компензације, која се испољава у парничном поступку када тужени поднесе приговор ради пребијања или компензациону противтужбу.²²⁾ „До престанка облигација компензацијом може доћи на основу правноснажне судске одлуке донете у поступку у којем је суд одлучивао по тужби повериоца, а дужник-тужени у том поступку истакао приговор ради пребијања или компензациону противтужбу, за које се испостави да су основани.“²³⁾

Правила о приговору ради пребијања и компензационој противтужби, садржи ЗПП. Реч је о процесно-правној одредби да се одлука о постојању или непостојању потраживања истакнутог ради пребијања уноси у изреку пресуде²⁴⁾, која постаје правноснажна²⁵⁾, с тим да се овај приговор не може износити у жалби ако није изнет пред првостепеним судом због правила о преклузији нових чињеница и доказа у жалби и изричите забране истицања материјалноправних приговора у жалби (ЗПП, чл. 372).²⁶⁾ Поред тога, закон предвиђа могућност подношења компензационе противтужбе, прописујући да тужени може до закључења главне расправе пред судом подићи код истог суда противтужбу, ако захтев противтужбе и тужбени захтев могу да се пребију.²⁷⁾

20) Радовановић, С. и Мишчевић, Н. (2016). Једнострана компензација застарелог потраживања. *Зборник радова Правној факултету у Новом Саду*, 50(4), стр. 1315.

21) Из пресуде Вишег привредног суда у Београду, Пж 705/97 од 4.3.1997, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/4868>

22) Козар, В. и Алексић, Н. (2018). *Коментар Закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*. Београд: Пословни биро, стр. 181.

23) Радованов, А. и Данојлић, М. *op. cit.*, стр. 438.

24) ЗПП, чл. 355 ст. 4.

25) ЗПП, чл. 359 ст. 3.

26) Козар, В. (2012). Преклузија нових чињеница и доказа у парничном поступку. У: Слободан Перовић (уредник). *Актуелна ишњања савременој законодавства - зборник радова са савешовања*, Будва: Савез удружења правника Србије и Републике Српске, стр. 161-170.

27) ЗПП, чл. 198 ст. 1.

2.1. Разлика између приговора ради пребијања и приговора да се потраживање угасило пребијањем – компензацијом

У правној науци прави се термилошка и суштинска разлика између приговора ради пребијања као процесног института и приговора компензације, као материјално-правног одбраменог проиговора, чија је суштина да је потраживање престало пре покретања парнице, на основу дужникове изјаве у смислу одредаба облигационог права.²⁸⁾ Међутим, у судској пракси одва два приговора често се означавају истим терминима, иако их и судска пракса суштински такође разликује.

Према ставу судске праксе, разлика између приговора ради пребијања и приговора да се потраживање угасило пребијањем – компензацијом је у томе што се: „одлука о материјално-правном приговору туженог да се утужено потраживање тужиоца угасило пребијањем (компензацијом) не уноси у изреку пресуде, будући да се не ради о приговору ради пребијања. ... Другостепени суд примећује да првостепени суд није направио разлику између приговора ради пребијања и материјално-правног приговора туженог, који је дат у парници, којим он оспорава тужбени захтев као неоснован из разлога што је тужиочево потраживање угашено путем компензације. Одлука суда о компензационом приговору уноси се у изреку пресуде и подлеже правноснажности. Међутим, у конкретном случају не постоји компензациони приговор, већ је тужени истакао материјално-правни приговор којим оспорава тужбени захтев, као неоснован из разлога што је тужиочево потраживање престало - угасило се и путем компензације. Стога је одлучујући као у ставу другом изреке побијене пресуде, првостепени суд одлучио о приговору компензације који уопште не постоји.“²⁹⁾

2.2. Несамосталност приговора ради пребијања у односу на тужбени захтев и тужбу

Приговор ради пребијања несамосталан је у односу на тужбу и тужбени захтев. Суд расправља о приговору ради пребијања само у случају кад нађе да је тужбени захтев основан, за разлику од компензационе противтужбе.³⁰⁾ Дакле, потребно је направити разлику између приговора ради пребијања и компензационе противтужбе. Суд у изреку пресуде уноси одлуку о постојању или непостојању потраживања истакнутог ради пребијања, само у случају кад нађе да је постоји и потраживање које је предмет тужбеног захтева, тј. да би тужбени захтев био основан да није истакнут приговор ради пребијања, као материјално-правни одбрамени приговор, који истовремено има и процесно обележје тужбеног захтева. Ако је тужбени захтев неоснован, тј. ако суд одбија тужбени захтев, тада је одлука о приговору ради пребијања беспредметна, јер тужбени захтев ваља одбити из неког другог разлога (нпр. због застарелости или недостатка активне или пасивне легитимације), а не због престанка тужиочевог потраживања услед пребијања са тужениковим противпотраживањем у смислу члана 336. Закона о облигационим односима, истакнутим приговором ради пребијања. Према

28) Рачић, Р. (2012). Приговор ради пребијања. *Српска њравна мисао*, 45, стр. 13.

29) Из решења Вишег трговинског суда Пж 3700/04 од 15.9.2004. (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisonline.com/Practice/Decision/22152>

30) Став о несамосталности приговора ради пребијања у односу на тужбу и тужбени захтев изражен је у пресуди Трговинског суда у Београду П. 5091/06 од 14.2.2007. године и пресуда Вишег трговинског суда, Пж 4259/07 од 8.11.2007. године, необјављене, из архиве аутора

томе, ако суд утврди да је захтев тужиоца неоснован, он не може одлучивати о приговору пребијања, јер овај није истакнут у виду самосталног тужбеног захтева, него тек са циљем да се потраживање тужбеног пребије са потраживањем тужиоца. Међутим, како потраживање тужиоца не постоји, онда се не може ни извршити ни пребијање, па у том случају суд пресудом само одбија тужбени захтев као неоснован, а не одлучује о приговору пребијање истакнутог од стране туженог.³¹⁾

Јасно је да када суд нађе да је тужбени захтев неоснован из неког другог разлога, у изреку пресуде не уноси одлуку о приговору ради пребијања који би иначе био основан. Према томе, у случају одбијања тужбеног захтева престаје правни интерес туженог да суд изреком пресуде утврди да постоји потраживање истакнуто ради пребијања зато што таква пресуда не би могла да се изврши с обзиром да је одлука о компензационом приговору утврђујућа, а не кондемпнаторна (нема осуде – обавезивања тужиоца да туженом исплати износ потраживања из приговора ради пребијања, па се таква пресуда не би могла принудно извршити). Суштина приговора је управо у пребијању са тужиочевим потраживањем. Све друго је неважно.

Дакле, законско наређење да се одлука о постојању или непостојању потраживања истакнутог ради пребијања уноси у изреку пресуде важи само када суд нађе да постоји потраживање тужиоца према туженом, које је истакнуто тужбеним захтевом, па ако суд нађе да постоји и потраживање истакнуто ради пребијања, изреком пресуде прво утврђује ова потраживања, па констатује да су се она угасила до износа мањег, конститутивном одлуком о компензацији,³²⁾ а затим одбија тужбени захтев за угашени износ. С друге стране, ако суд утврди да постоји потраживање тужиоца према туженом, које је истакнуто тужбеним захтевом, а истовремено нађе да не постоји потраживање истакнуто ради пребијања, изреком пресуде обавезује туженог да плати тужиоцу потраживање (усваја тужбени захтев), а у изреку пресуде уноси и одлуку непостојању потраживања истакнутог ради пребијања (утврђује да то потраживање не постоји уз навођење његовог износа).

Несамосталност приговора ради пребијања није испољена само у односу на тужбени захтев, тј. када суд мериторном одлуком одбија тужбени захтев, већ долази до изражаја и у односу на тужбу. Ако тужилац повуче тужбу у смислу чл. 202 ЗПП, суд у решењу којим констатује повлачење тужбе неће одлучивати о приговору ради пребијања. Исто важи у случају фикције повлачења тужбе – у случајевима када се по закону сматра да је тужба повучена: - ако на припремно рочиште не дође тужилац, а тужени не захтева да се рочиште одржи (члан 304) због неоправданог изостанка тужиоца и туженог са рочишта за главну расправу или одбијања да расправљају (члан 311. став 2), као и ако тужилац не дође на рочиште за главну расправу у спору мале вредности (члан 475. став 1). Такође, и када је тужба одбачена због неког од законом предвиђених разлога, суд неће одлучивати о приговору ради пребијања.

2.3. Правна природа приговора ради пребијања као захтева у поступку, литиспенденција и пресуђена ствар (res iudicata)

Приговор ради пребијања има иста процесна дејства као и тужбени захтев, односно противтужбени захтев, па тужени који је своје потраживање већ утужио пред

31) Радованов, А. (2009). *Грађанско процесно право*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе, стр. 162.

32) *Ibid.*, стр. 161.

једним судом, не може исто потраживање или део тог потраживања истаћи приговором ради пребијања у парници која се против њега води пред другим судом због постојања литиспенденције.³³⁾ О томе да услед компензационе изјаве садржане у приговору ради пребијања, почиње тећи парница о против-потраживању (литиспенденција) и у правној теорији дат је исти - потврдан одговор.³⁴⁾ Једно те исто потраживање не може се истицати приговором ради пребијања и тужбом у две различите парнице.³⁵⁾ Такав став последица је о прихватања процесно-правне теорије у нашем праву, о природи приговора ради пребијања.³⁶⁾

Такође, *пошраживање које је истакнуто приговором ради пребијања не може бити идентично са оним из прошлог тужбе. Јер, „...једно (исто) пошраживање може бити предмет само једне тужбе и само једној тужбеној захтева (ако тужба садржи више захтева). Исто се односи и на пошраживање које се истиче у форми приговора ради пребијања. Право је туженој да своје пошраживање према тужиоцу истакне било прошлог тужбом, било приговором ради пребијања, али је и њеова обавеза да се одредели између прошлог тужбе и приговора. Стога је суд дужан и овлашћен да одбаци приговор ради пребијања којим се истиче пошраживање које је већ истакнуто прошлог тужбом (чл. 203 ЗПП).“³⁷⁾*

Међутим, иако и за приговор ради пребијања важи забрана двоструке литиспенденције као процесна сметња, ситуација је другачија када је у питању пресуђена ствар (*res iudicata*). Јер, приговор пребијања може бити заснован на пошраживању утврђеним правноснажном пресудом. Према ставу судске праксе, „приговором ради пребијања може се оспоравати пошраживање повериоца и у случају када је пошраживање туженој, утврђено правноснажном судском пресудом и у том случају парнични суд се не упушта у расправљање основа и висине приговора пребијања, већ се пошраживање по приговору пребијања узима као утврђено због тога што се оно заснива на правноснажној и извршној судској пресуди, при чему том правноснажном пресудом није одлучивано о приговору пребијања, већ о основаности захтева туженој који се односи на пошраживање које у овој парници ставља у предој.“³⁸⁾ Таква моћност доушћена је и према мишљењу правне теорије.³⁹⁾ У описаној процесној ситуацији, иако приговор ради пребијања има двојну правну природу, јер је истовремено и материјално-правни одбрамбени приговор, и захтев повлашћен у постојећу,

33) Из пресуде Вишег трговинског суда Пж 8700/02 од 13.1.2003. (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/18199>

34) Познић, Б. (1987). *Грађанско процесно право*. Београд: Савремена администрација, стр. 219.

35) О истицању приговора ради пребијања и литиспенденцији видети: Радованов, А., *Грађанско процесно право*, стр. 162.

36) Козар, В. (2008). Пребијање потраживања као правна последица стечаја. *Правни животи*, 5-6, стр. 27-39.

37) Одговор утврђен на седници Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 7.11.2016. и 8.11.2016. године, *Билтен судске праксе привредних судова*, бр. 4/2016 (2021, Април 21) Преузето са: <https://pa.sud.rs/tekst/394/bilteni-sudske-prakse.php>, стр. 47 и 48..

38) Из пресуде Привредног апелационог суда Пж 4565/14 од 15.6.2016, *Билтен судске праксе привредних судова*, бр. 1/2017, (2021, Април 21) Преузето са: <https://pa.sud.rs/tekst/394/bilteni-sudske-prakse.php>, стр. 62.

39) Радованов, А., *Грађанско процесно право*, стр. 161-162.

преовладава њејова материјално-правна природа, што искључује примену правила о пресуђеној ствари, као процесној сметњи да се њој израживање утврђено правноснажном пресудом истиче приговором ради пређијања у другој парници.

2.4. Компензациона противтужба

За разлику од описаних ситуација одбијања тужбеног захтева, повлачења тужбе и одбацивања тужбе, када суд не одлучује о приговору ради пређијања, ако је поднета компензациона противтужба⁴⁰⁾, суд мора да донесе или мериторну одлуку о захтеву противтужбе, или решење којим ће констатовати повлачење противтужбе или одбацити противтужбу, ако су се стекли законски услови за окончање спора процесном одлуком. Ако суд нађе да постоји и потраживање тужиоца према туженом, које је истакнуто тужбеним захтевом, и потраживање туженог према тужиоцу истакнуто компензационом противтужбом, изреком пресуде такође прво утврђује ова потраживања, па констатује да су се она угасила до износа мањег, а затим одбија тужбени захтев и противтужбени за угашени износ. Разлика између приговора ради пређијања и компензационе противтужбе у описаној процесној ситуацији када су оба потраживања основана, односно утврђена, састоји се у томе што се мора одбити и захтев противтужбе (који не постоји код приговора ради пређијања), јер је потраживање на које се односи такође угашено услед пређијања. Дакле, изрека пресуде има још један став, који не постоји код пресуда којима се одлучује о приговору ради пређијања.

Наведене разлике доводе до закључка да је компензациона противтужба у поређењу са приговором ради пређијања, у значајној мери самостална у односу на тужбу и тужбени захтев. „Кад тужени подигне компензациону противтужбу, а тужилац након тога повуче тужбу, суд ће наставити да поступа по противтужби.“⁴¹⁾

Шта више, приговор ради пређијања је нераскидиво процесно и материјално-правно везан за тужбу и тужбени захтев, због чега није могуће одвојено одлучивати о тужбеном захтеву, нпр. делимичном пресудом, без истовремене одлуке о приговору ради пређијања. С друге стране у пракси постоје опречна тумачења и поступања када је у питању могућност доношења делимичне пресуде којом се усваја тужбени захтев, без истовремене одлуке о захтеву противтужбе или пак када је у питању раздвајање поступка по тужби и противтужби, јер постоје мишљења да је одлука о захтеву противтужбе од прејудицијелног значаја за одлуку о тужбеном захтеву: „Кад у парници постоји компензациони приговор који је истакнут у циљу пређијања потраживања у смислу чл. 336. ЗОО, онда се не може одлучивати делимичном пресудом о тужбеном захтеву све док се не одлучи о основаности компензационог приговора. Компензациони приговор је један од начина престанка потраживања, па је суд дужан да претходно у изреци пресуде одлучи о том приговору (да ли постоји потраживање истакнутог у пребој или не) па тек зависно од тога и о основаности захтева. Исто се односи и на компензациону противтужбу кад је суд спојио парнице по тужби и противтужби...“⁴²⁾

40) ЗПП, чл. 198 ст. 1.

41) Рачић, Р. *op. cit.*, стр. 15.

42) Правно схватање утврђено на заједничкој седници одељења за привредне спорове и привредне преступе Вишег привредног суда у Београду од 9.7.1998, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/4924>

3. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ПРЕБИЈАЊЕ ПОТРАЖИВАЊА У СТЕЧАЈНОМ ПОСТУПКУ

За остваривање права на пребијање Законом о стечају-ЗС⁴³⁾ прописана су три посебна кумулативна услова и то: 1. да је право на пребијање стечено пре подношења предлога за покретање стечајног поступка;⁴⁴⁾ 2. да је стечајни поверилац до истека рока за пријаву потраживања (који је преклузиван и не може дужи од 120 дана) суду доставио пријаву на целокупан износ потраживања; 3. да је стечајни поверилац суду уз пријаву потраживања, доставио и изјаву о пребијању. У супротном, поверилац губи право на пребијање.⁴⁵⁾ Основни предуслов за пребијање јесте постојање потраживања, које одређеном лицу даје својство стечајног повериоца.⁴⁶⁾

За пребијање није потребна сагласност друге стране.⁴⁷⁾ Према ставу судске праксе, „сама чињеница да стечајни управник није прихватио изјаву пребијања не може лишити туженог права да у парничном поступку истиче компензациони приговор у односу на потраживање тужиоца.“⁴⁸⁾

Када се упореде општи услови пребијања из чл. 336 ЗОО и посебни услови пребијања потраживања у стечајном поступку из чл. 82 ст. 1 и 2 ЗС, долазимо до закључка да је за пребијање потраживања у стечајном поступку потребно да буду испуњена сва три општа услова уз кумулативно испуњење посебних услова, те да се одступање састоји само у увођењу посебних услова (с тим се изјава о пребијању тражи и у општим и у посебним условима).⁴⁹⁾ У томе се састоји и разлика у односу на правни режим пребијања установљен Законом о принудном поравнању, стечају

43) *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012 (Одлука Уставног суда), 83/2014, 113/2017, 44/2018, 95/2018,

44) Нпр. закупац може потраживање стечајног дужника на име закупнине за период који је претходно отварању стечајног поступка, пребити са потраживањем које му припада према стечајном дужнику. - Дабетић-Трогрлић, В. (2015). Тужбе из стечајног поступка. *Билтен Привредног суда у Београду*, 1, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/44474>.

45) ЗС, чл. 82 ст. 1 и 2.

46) „Стечајни поверилац је лице које на дан покретања стечајног поступка има необезбеђено потраживање према стечајном дужнику“ (ЗС, чл. 48).

47) „Да би дошло до пребијања потраживања није нужно да се друга страна у облигационом односу сагласи са пребијањем и да пребијање спроведе у пословним књигама али је нужно да јој изјава о пребијању буде дата, односно саопштена... Тужени није до истека рока за подношење пријаве потраживања у стечају доставио стечајном суду пријаву потраживања са изјавом о пребијању, па је по чл. 82 ст. 2 ЗС изгубио право на пребијање.“ - из пресуде Привредног апелационог суда, Пж 8197/2013 од 23. јануара 2014, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/48738>

48) Суд је даље навео да „се мора на поуздан и јасан начин утврдити да ли је изјава о пребијању дата у складу са чл. 82 ст. 2 у вези са чл. 80 ст. 1 ЗС, односно да ли је тужени као поверилац стечајног дужника, овде тужиоца, до истека рока за пријаву потраживања суду доставио пријаву на целокупан износ потраживања и изјаву о пребијању...“ - из решења Привредног апелационог суда, Пж 6868/2013 од 29.1.2015, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/48725>

49) Козар, В. и Алексић, Н. (2019). Пребијање потраживања у стечајном поступку. *Право и привреда*, 57(4-6), стр. 673.

и ликвидацији-ЗППСЛ⁵⁰⁾ који у чл. 105-107 није тражио истородност и доспелост потраживања (а ни изјаву о пребијању), већ само узајамност, а није предвиђао ни посебне услове.⁵¹⁾ Наиме, и ЗС, као и ранији стечајни закони, као правну последицу стечаја предвиђа доспелост потраживања поверилаца према стечајном дужнику⁵²⁾, а посредно и конверзију новчаног потраживања стечајних поверилаца у новчана. Међутим, ЗС, чл. 82 ст. 1, као посебан услов за пребијање тражи да је право на пребијање стечено пре подношења предлога за покретање стечајног поступка⁵³⁾, што значи да су пре подношења предлога за покретање стечајног поступка оба потраживања морала да буду доспела, а и истородна, сагласно општим условима из чл. 336. ЗОО. Јер, ако оба истородна потраживања нису доспела пре подношења предлога за покретање стечајног поступка, то значи да није стечено ни право на пребијање.

Начин регулисања права на пребијање садржински је нов, компензација није била предвиђена претходним стечајним законом, не постоји судска пракса и искуство у примени, што изазива сумњу да су усвојена решења на ваљан начин дефинисана.⁵⁴⁾

У правној теорији предвиђање овог изузетка од начела паритета, односно сразмерног намирења стечајних поверилаца, објашњава се правичношћу, јер би било неправично и нецелисходно да се од поверилаца захтева испуњење обавезе према стечајном дужнику у пуном износу, док се проценат намирења њиховог потраживања од истог стечајног дужника умањује према условима главне деобе стечајне масе.⁵⁵⁾

Иако ЗС у чл. 117а дозвољава уступање (пренос потраживања) и после отварања стечајног поступка, прописујући да „утврђена и оспорена потраживања у стечајном поступку могу бити предмет преноса“, пребијање потраживања стеченог уступањем после отварања стечајног поступка (*тражбина йройив сйечајної дужника йридављена йек йосле ойварања сйечаја*) са потраживањем стечајног дужника није допуштено, без обзира што закон изричито не забрањује.⁵⁶⁾ Јер, није испуњен

50) *Службени лист СФРЈ*, бр. 84/89, Службени лист СРЈ, бр. 37/93, 28/96

51) У стечајном поступку који се водио по одредбама ЗППСЛ, потраживања која су се до дана отварања стечајног поступка могла пребити сматрала су се предијеним и нису се пријављивала у стечајну масу. Пребијала су се и потраживања која нису доспела на дан отварања стечајног поступка, као и потраживања која нису гласила на новчани износ, с тим што је, према мишљењу правне теорије, у ова два случаја, за пребој била потребна и изјава о пребоју. - Васиљевић, М. (1997). *Пословно йраво*. Београд: Савремена администрација, стр. 335. Пребити су се могла и условна потраживања ако то одобри стечајно веће. – Ераковић, А. (1989). Компензацијска изјава и приговор ради пребијања. *Привреда и йраво*, 7-8, стр. 196-197. Реч је о потраживањима из правних послова који су модификовани раскидним или одложним условом из чл. 74 ЗОО.

52) ЗС, чл. 81.

53) Дукић Мијатовић, М. и Козар В. (2019). *Посйулайти корйорайивної сйечаја у Рейублици Срдији*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе, стр. 337.

54) Мићовић, М. *op. cit.*, стр. 241.

55) Јовановић – Zattila, М. и Чоловић, В. *op. cit.*, стр. 76.

56) Козар, В. (2019). Пребијање потраживања и *credit bidding* у стечајном поступку. У: Мирко Кулић (уредник). *Привреднойравни оквир и економски развој држава Јуоисйичне Евройе - зборник радова са међународної научној скуйа*, Нови Сад: Привредна академија, стр. 76. 69 – 90.

услов „да је право на пребијање стечено пре подношења предлога за покретање стечајног поступка“.⁵⁷⁾ Слично решење било је прописано и у Стечајном закону Краљевине Југославије из 1929. године.⁵⁸⁾

Установљавањем права прече куповине разлучног и заложног повериоца у случају продаје непосредном погодбом омогућава се разлучном и заложном повериоцу, ако сматра да није остварена адекватна цена, да купи предмет продаје под истим (или за стечајног дужника повољнијим) условима из обавештења стечајног управника о предложеној продаји⁵⁹⁾, при чему може да своје обезбеђење потраживање пребије са износом купопродајне цене (*credit bidding*).⁶⁰⁾ *Credit bidding*, дакле, даје право обезбеђеном повериоцу да у случају продаје оптерећене имовине надмеће и користи износ свога потраживања уместо новца, да исплати цену⁶¹⁾ и то код свих метода продаје, што значи и када се продаја имовине врши јавним надметањем, јавним прикупљањем понуда или непосредном погодбом, с тим што у случају продаје непосредном погодбом имовине која је предмет његовог разлучног, односно заложног права, има и законско право прече куповине.

Пребијање потраживања у стечајном поступку начелно је допуштено и у земљама региона.⁶²⁾ По Закону о стечају Републике Српске⁶³⁾, ако потраживања нису доспела у време отварања стечајног поступка или су она под одложним условом, до пребијања тих потраживања ће доћи тек када се испуне услови⁶⁴⁾ односно када буду доспела. Задржавање права на пребијање предвиђа чл. 174 Стечајног закона Републике Хрватске (даље: СЗРХ)⁶⁵⁾, прописујући да ако је у време отварања стечајног поступка стечајни поверилац на основу закона или уговора, имао право на пребијање, отварање стечајног поступка не утиче на то његово право. Такво законско решење је логично јер дејства пребијања настају у тренутку кад су остварене претпоставке за пребијање⁶⁶⁾, дакле *ex tunc*. Поред општих правила компензације као начина престанка тражбина, примењују се и посебна правила⁶⁷⁾ садржана у одредбама СЗРХ. Сасвим је ново правило из чл.

57) ЗС, чл. 82 ст. 1.

58) „Пребијање није допуштено када који стечајни веровник тек што је стечај отворен постао дужник стечајне масе или када је тражбина против стечајног дужника била прибављена тек после отварања стечаја. Исто важи и онда када је дужник стечајне масе противтражбину прибавио, истина пре него што је стечај отворен али је у време прибављања знао или морао знати да је његов дужник постао неспособан за плаћање или да је против њега поднет предлог за отварање стечаја.“ - Параграф 19. Стечајног закона Краљевине Југославије, *Службене новине Краљевине Југославије*, бр. 282- CXV од 22.11.1929.

59) ЗС, чл. 136г.

60) ЗС, чл. 136б.

61) Đukić Mijatović M. & Kozar, V. *op. cit.*, pp 4.

62) Дукић Мијатовић, М. (2010). Преглед законских процедура у поступку утврђивања потраживања стечајних закона у региону. У: Јован Ђирић (уредник). *Право земаља у региону – зборник радова*, Београд: Институт за упоредно право, стр. 368-390.

63) *Службени гласник Републике Српске*, бр. 16/2016

64) Чоловић, В. и Милијевић, Н. (2020). *Стечај теорија-пракса*. Бања Лука: Удружење правника Републике Српске, стр. 154.

65) *Народне новине*, бр. 71/2015, 104/17

66) Ćiraković, B. i Šimić, Ž. *op. cit.*, str. 34

67) Čuveljak, J. (2014). Prijeboj nakon otvaranja stečajnog postupka nad jednom od stranaka obveznog odnosa. U: Zvonimir Slakoper (urednik). *Liber amicorum in honorem Vilim Gorenc – zbornik radova sa savetovanja*, Rijeka: Pravni fakultet u Rijeci, str. 319-327.

247, ст. 7 СЗРХ по коме први разлучни поверилац у реду првенства може изјавити да купује некретнину и да ставља у пребој своје потраживање с противпотраживањем стечајног дужника по основу цене у висини утврђене вредности некретнине.⁶⁸⁾ У Републици Хрватској, на овај начин дозвољен је *credit bidding* који се заснива се на пребијању⁶⁹⁾, слично решењу прихваћеном у српском праву.

3.1. Стицање права на пребијање ако су рачуни дужника били у блокади

Уколико су рачуни дужника били у блокади ради извршења принудне наплате компензација, према ставу који преовладава у судској пракси, није допуштена пре отварања стечајног поступка. С друге стране, после отварања стечајног поступка допуштена је компензација без обзира на блокаду рачуна дужника, која му је претходила.

Спорно је да ли се право на пребијање може стећи пре подношења предлога за покретање стечајног поступка у смислу чл. 82 ст. 1 ЗС, ако су у време доспелости повериоачевог потраживања рачуни дужника у блокади. Јер, Закон о обављању плаћања правних лица, предузетника и физичких лица која не обављају делатност⁷⁰⁾, у чл. 5 ст. 1 и 2 прописује да правна лица и предузетници не могу измиривати међусобне новчане обавезе пребијањем (компензацијом), уколико су њихови рачуни у тренутку плаћања блокирани ради извршења принудне наплате.⁷¹⁾

Према ставу судске праксе, приговор компензације је недозвољен ако је изјава о компензацији „сачињена у време док је рачун тужиоца био у блокади.“⁷²⁾ С друге стране, суд у цитираној пресуди није дао одговор на питање да ли је тужени могао да уз пријаву потраживања достави нову – једнострану изјаву о пребијању у смислу чл. 82 ст. 1 ЗС, као и да ли би тужени имао право на пребијање у стечају, без обзира што је у време доспелости његовог потраживања рачун дужника био у блокади, а имајући у виду да нови рачун стечајног дужника, који се отвара на захтев стечајног управника и на који се преносе новчана средства са блокираних рачуна, који се гасе (ЗС, чл. 79 ст. 3 и 4), у време подношења пријаве потраживања са изјавом о пребијању није у блокади. Позитиван одговор о стицању права на пребијање пре подношења предлога за покретање стечајног поступка без обзира на блокаду

68) Garašić, J. (2017). Najznačajnije novine Stečajnog zakona iz 2015. godine. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 38(1), str. 167-186.

69) Козар, В., *Пребијање потраживања и credit bidding у стечајном поступку*, стр. 87.

70) *Службени гласник РС*, бр. 68/2015

71) Идентична забрана компензације уведена је новелом чл. 46. ст. 2 и 3 Закона о платном промету, *Службени лист СРЈ*, бр. 3/2002, 5/2003, *Службени гласник РС*, бр. 43/2004, 62/2006, 111/2009, 31/2011, која је ступила на снагу 17.05.2011.

72) „У конкретном случају према одредби чл. 46 ст. 3. Закона о платном промету, који је био у примени у време давања изјаве о компензацији, 27.10.2011. године, искључена је могућност да правна лица и физичка лица која обављају делатност измирују обавезе пребијањем (компензацијом), јер овакав вид измирења обавезе у то време није био дозвољен, обзиром да је компензација сачињена у време док је рачун тужиоца био у блокади, па је иста противна принудним прописима и не производи правно дејство у смислу чл. 103 ЗОО, како је првостепени суд и закључио.“ - Из пресуде Привредног апелационог суда, Пж 9486/2013 од 25.12.2014, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/48726>

рачуна у принудној наплати, дакле о праву тужиоца да уз пријаву потраживања достави „нову изјаву о пребоју“ дат је у судској пракси: „Међутим, уколико се само посматра да ли је поверилац пре подношења предлога за покретање стечајног поступка стекао право на пребијање свог потраживања према стечајном дужнику са потраживањем стечајног дужника према њему, без да се упушта у оцену да ли је било могуће извршити пребој потраживања с обзиром на забрану у смислу чл. 46 Закона о платном промету, те уколико су у овој ситуацији испуњена напред речена три услова (потраживања истородна, међусобна и доспела) онда је могуће извршити пребој потраживања у стечајном поступку у смислу чл. 82. ЗС, а с тим у вези поверилац не губи право на компензацију.“⁷³⁾

4. ЗАКЉУЧАК

Пребијање потраживања (компензација) представља један од начина престанка обавеза, по општим правилима облигационог права. У питању је супститут испуњења обавеза са правним дејством обострано исплаћених потраживања, када постоје узајамне облигације, где су иста лица у различитим улогама.

Дужник може пребити потраживања која има према повериоцу са оним што овај потражује од њега, ако оба потраживања гласе на новац или друге заменљиве ствари истог рода и исте каквоће и ако су оба доспела. Три законска услова, који морају бити кумулативно испуњења да би настало пребијање, јесу узајамност, истородност и доспелост, чему треба додати и компензацибилност као четврти услов, што значи да потраживања морају бити подобна да уопште престану компензацијом, јер нека потраживања, иако задовољавају све законске опште услове, не могу да се угасе на основу компензације.

У нашој правној науци и судској пракси ликвидност узајамних потраживања (да су неспорна, како у погледу основа, тако и у погледу износа) не тражи се као услов за пребијање.

Поред материјално-правног дејства пребијања које се огледа у престанку обавезе, значајна је и процесно-правна димензија института пребијања – компензације, која се испољава у парничном поступку када тужени поднесе приговор ради пребијања или компензациону противтужбу. У том случају до престанка облигација компензацијом може доћи на основу правноснажне судске одлуке донете у поступку у којем је суд одлучивао по тужби повериоца, а дужник-тужени у том поступку истакао приговор или компензациону противтужбу за које се испостави да су основани.

Приговор ради пребијања несамосталан је у односу на тужбу и тужбени захтев. Суд расправља о приговору ради пребијања само у случају кад нађе да је тужбени захтев основан, за разлику од компензационе противтужбе.

За остваривање права на пребијање у стечајном поступку, поред општих услова, закон тражи да су испуњена и три посебна кумулативна услова у погледу стицања права на пребијање пре подношења предлога за покретање стечајног

73) Одговор утврђен на седници Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 3, 4. и 26. 11.2015, *Судска пракса привредних судова*, бр. 4/2015 (2021, Април 21)
Преузето са: <https://pa.sud.rs/tekst/394/bilteni-sudske-prakse.php>

поступка, пријаве целокупног потраживања и изјаве о пребијању. Када је једна од странака у облигационом односу у стечају, повериоцу се омогућава да коришћењем пребијања у целости намири своје потраживање независно од износа расположивих средстава у стечајној маси.

Закон даје право различном и заложном повериоцу да се у случају продаје оптерећене имовине у стечајном поступку, надмеће и користи износ свога потраживања уместо новца, да исплати цену, што значи да може да своје обезбеђено потраживање да пребије са износом купопродајне цене (*credit bidding*).

Уколико су рачуни дужника били у блокади ради извршења принудне наплате компензација није допуштена пре отварања стечајног поступка. С друге стране, после отварања стечајног поступка допуштена је компензација без обзира на блокаду рачуна дужника, која му је претходила.

Компензација као начин решавања дужничко-поверилачких односа посебно добија на значају у периоду отежаних услова пословања када је смањена ликвидност привредних субјеката, јер се поједностављује поступак испуњења узajамних новчаних обавеза, без употребе готовог новца.

Vladimir Kozar, PhD, Full Professor

*Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad*

COMPENSATION AS A POSSIBLE WAY TO SOLVE DEBT-CREDIT RELATIONS OF BUSINESS ENTITIES DURING PANDEMIC

Abstract:

The article analyzes the legal provisions, the legal practice, as well as the opinions of jurisprudence on setting off the claims as a way to terminate obligations without the use of money. The conditions of the institute of compensation from the Law on Contracts and Torts are presented, as well as the concept of legally allowed and limited set-off in bankruptcy proceedings. A comparative analysis of the general conditions of set-off adhering to the rules of the Law on Contracts and Torts, and special conditions for exercising the right to set-off claims in bankruptcy proceedings was performed, including conflicting views on acquiring the right to set-off if the debtor's accounts are blocked. In addition to the provisions of substantive law, the subject of research is a complaint for set-off and a compensatory counterclaim, as procedural institutes. Compensation as a way of resolving debtor-creditor relations has become especially important due to the reduced liquidity of economic entities during the pandemic.

Key words: *compensation; receivables; objection for the purpose of setting off; compensatory counterclaim; bankruptcy.*

ЛИТЕРАТУРА

1. Васиљевић, М. (1997). *Пословно право*. Београд: Савремена администрација
2. Garašić, J. (2017). Najznačajnije novine Stečajnog zakona iz 2015. godine. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 38(1), str. 131-186.
3. Дукић Мијатовић, М. и Козар В. (2019). *Поспунулати корпоративној стечаја у Републици Србији*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосудје
4. Dukić Mijatović M. & Kozar, V. (2021). The Protection of the Preemptive Rights of Separate and Pledge Creditors in the Case of Sales of Encumbered Property by a Direct Agreement. *LAW - theory and practice*, 1, pp. 1-12.
5. Дукић Мијатовић, М. (2010). Преглед законских процедура у поступку утврђивања потраживања стечајних закона у региону. У: Јован Ђирић (уредник). *Право земаља у региону – зборник радова*. (стр. 368-390). Београд: Институт за упоредно право
6. Дагетић-Трогрлић, В. (2015). Тужбе из стечајног поступка. Билтен Привредног суда у Београду, 1, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/44474>.
7. Ђорђевић, Ж. и Станковић, В. (1986). *Облигационо право*. Београд: Научна књига
8. Ераковић, А. (1989). Компензацијска изјава и приговор ради пребијања. *Привреда и право*, 7-8, стр. 196-197.
9. Јовановић – Zattila, М. и Чоловић, В. (2007). *Стечајно право*. Београд: Досије
10. Козар, В. и Алексић, Н. (2018). *Коментар Закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*. Београд: Пословни биро
11. Козар, В. (2012). Преклузија нових чињеница и доказа у парничном поступку. У: Слободан Перовић (уредник). *Актуелна питања савременог законодавства – зборник радова са савештовања*. (стр. 161-170). Будва: Савез удружења правника Србије и Републике Српске
12. Козар В. (2008). Пребијање потраживања у парницама поводом стечаја и ликвидације. *Радноправни савешник*, 6, стр. 53-69
13. Козар, В. (2008). Пребијање потраживања као правна последица стечаја. *Правни живот*, 5-6, стр. 27-39
14. Козар, В. и Алексић, Н. (2019). Пребијање потраживања у стечајном поступку. *Право и привреда*, 57(4-6), стр. 668-682
15. Козар, В. (2019). Пребијање потраживања и *credit bidding* у стечајном поступку. У: Мирко Кулић (уредник). *Привредноправни оквир и економски развој држава Југоисточне Европе – зборник радова са међународној научној скупштини*. (стр. 69-90). Нови Сад: Привредна академија
16. Мићовић, М. (2010). Пребијање потраживања у стечајном поступку. *Правни живот*, 541(11), стр. 231-242

17. Перовић, С. (1986). *Облигационо право*. Београд: НИУ Службени лист СФРЈ, стр. 131.
18. Познић, Б. (1987). *Грађанско процесно право*. Београд: Савремена администрација
19. Радованов, А. и Данојлић, М. (2015). Компензација као начин престанка облигација. *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, 75(9), стр. 431-446
20. Радованов, А. (2009). *Облигационо право, општи гео*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе
21. Радованов, А. (2009). *Грађанско процесно право*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе
22. Радовановић, С. и Мишчевић, Н. (2016). Једнострана компензација застарелог потраживања. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 50(4), стр. 1315-1334
23. Рачић, Р. (2012). Приговор ради пребијања. *Српска правна мисао*, 45, стр. 7-17
24. Стојчевић, Д. (1970). *Римско приватно право*. Београд: Савремена администрација
25. Testen, F. (1984). *Pobot v pravdi. Pravnik*, 1-2, str. 11-25
26. Ćiraković, B. i Šimić, Ž. (2019). *Prijeboj kao institut građanskog i trgovačkog prava*. Zagreb: Pravosudna akademija
27. Чоловић, В. и Милијевић, Н. (2020). *Стечај теорија-пракса*. Бања Лука: Удружење правника Републике Српске.
28. Čuveljak, J. (2014). *Prijeboj nakon otvaranja stečajnog postupka nad jednom od stranaka obveznog odnosa*. U: Zvonimir Slakoper (urednik). *Liber amicorum in honorem Vilim Gorenc – zbornik radova sa savetovanja*. (str. 319-327). Rijeka: Pravni fakultet u Rijeci
29. Закон о стечају – ЗС, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012 (Одлука Уставног суда), 83/2014, 113/2017, 44/2018, 95/2018
30. Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93, 22/99, 23/99, 35/99, 44/99, *Службени гласник РС*, бр. 18/2020
31. Закон о парничном поступку – ЗПП, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 49/2013 (Одлука Уставног суда), 74/2013 (Одлука Уставног суда), 55/2014, 87/2018, 18/2020
32. Закону о стечају Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 16/2016
33. Закон о обављању плаћања правних лица, предузетника и физичких лица која не обављају делатност, *Службени гласник РС*, бр. 68/2015
34. Закон о платном промету, *Службени лист СРЈ*, бр. 3/2002, 5/2003, *Службени гласник РС*, бр. 43/2004, 62/2006, 111/2009, 31/2011
35. Стечајни закон Краљевине Југославије, *Службене новине Краљевине Југославије*, бр. 282- CXV од 22.11.1929

36. Стечајни закон Републике Хрватске - СЗРХ, *Народне новине*, бр. 71/2015, 104/17
37. Одговор утврђен на седници Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 7.11.2016. и 8.11.2016. године, *Билтен судске праксе привредних судова*, бр. 4/2016 (2021, Април 21) Преузето са: <https://pa.sud.rs/tekst/394/bilteni-sudske-prakse.php>, стр. 47 и 48
38. Одговор утврђен на седници Одељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 3, 4. и 26. 11.2015, *Судска пракса привредних судова*, бр. 4/2015 (2021, Април 21) Преузето са: <https://pa.sud.rs/tekst/394/bilteni-sudske-prakse.php>
39. Пресуда Вишег привредног суда у Београду, Пж 705/97 од 4.3.1997, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/4868>
40. Пресуда Трговинског суда у Београду П 5091/06 од 14.2.2007. и пресуда Вишег трговинског суда, Пж 4259/07 од 8.11.2007, необјављене, из архиве аутора
41. Пресуда Вишег трговинског суда Пж 8700/02 од 13.1.2003. (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/18199>
42. Пресуда Привредног апелационог суда Пж 4565/14 од 15.06.2016, *Билтен судске праксе привредних судова*, бр. 1/2017, (2021, Април 21) Преузето са: <https://pa.sud.rs/tekst/394/bilteni-sudske-prakse.php>, стр. 62.
43. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж 8197/2013 од 23.1.2014, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/48738>
44. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж 9486/2013 од 25.12.2014, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/48726>
45. Правно схватање утврђено на заједничкој седници одељења за привредне спорове и привредне преступе Вишег привредног суда у Београду од 9.7.1998, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/4924>
46. Решење Вишег трговинског суда Пж 3700/04 од 15.9.2004, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/22152>
47. Решење Привредног апелационог суда, Пж 6868/2013 од 29.1.2015, (2021, Април 21) Преузето са: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/48725>

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

616.98:578.834]:34(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Правнички дани - проф. др Славко Царић (18 ; 2021 ; Нови Сад)

Право и друштво у условима пандемије : [зборник радова] = Law and society in times of pandemic : [proceedings] / XVIII међународни научни скуп "Правнички дани проф. др Славко Царић", 24. септембар 2021, Нови Сад = 18th International Scientific Meeting Legal Days - Prof. Slavko Carić PhD ; [уредник Мирко Кулић]. - Нови Сад : Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, 2021 (Нови Сад : НС Мала књига +). - 400 стр. : граф. прикази, табеле ; 24 cm

Тираж 150. - Стр. 19-22: Уводна реч / Мирко Кулић = Introductory speech / Mirko Kulić. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз сваки рад.

ISBN 978-86-86121-45-5

а) Пандемија - Правни аспект - Зборници

COBISS.SR-ID 45441801